

UDK 911.3:312:312.8 (497.12) "1961/1986" = 863

UDC 911.3:312:312.8 (497.12) "1961/1986" = 20

SPREMEMBE V GIBANJU PREBIVALSTVA PO NASELJIH SR SLOVENIJE V OBDOBJU 1961–1986

Aleksander J a k o š ¹

Uvod

Na Urbanističnem inštitutu SRS v okviru raziskovalnih in aplikativnih nalog stalno spremljamo procese urbanizacije tako z vidika prostorskega širjenja naselij kot z vidika koncentracije in praznjenja posameznih območij. Ker podatki po naseljih za celotno Slovenijo za leto 1981 še niso zadovoljivo obdelani, čeprav je od zadnjega popisa prebivalstva minilo že več let, smo izdelali novo naseljitveno analizo Slovenije, opirajoč se na število prebivalcev za leta 1961, 1971 in 1981 (popisni podatki) ter dodatno še za leto 1986 (register prebivalstva). Podatki so prirejeni na šifrant naselij, ki je veljal ob popisu prebivalstva leta 1981. Poleg podatkov o številu prebivalcev za vsa naselja imamo tudi podatke o nadmorski višini naselij (povzete po Krajevem leksikonu Slovenije), ki pa jih zaradi pomanjkanja prostora tu ne prikazujemo.²

Analiza naselij SR Slovenije

V prispevku podajam kratek povzetek značilnih sprememb v sistemu poselitve Slovenije, kot so bile delno že prikazane pri javni predstavitvi usmerjenega raziskovalnega programa »Urejanje prostora«, hkrati pa prikazujem tudi spremembe v gibanju števila prebivalcev po naseljih za vse slovenske regije.

Za obdobje 1961–1971 je značilno, da je bilo gibanje prebivalstva po naseljih najbolj neugodno z vidika skladnejšega razvoja Slovenije. Kar 3825 naselij ali 64 % vseh je imelo leta 1971 manj prebivalcev kot leta 1961. Jakost tega zniževanja je med temi naselji precej različna, vendar pa prevladujejo naselja z močnejšim zniževanjem števila prebivalcev. O stagnaciji govorimo, če se število prebivalcev v desetletnem obdobju ne spremeni (poraste ali pade) za več kot 5 promilov. Če upoštevamo ta kriterij, ugotovimo, da je več kot polovica vseh slovenskih naselij nazadovala (3066 naselij ali 51,2 % vseh). V razredu stagnacije je bilo 1542 naselij ali 25,8 %, porast števila

¹ Dipl. geograf, Urbanistični inštitut SRS, Jamova 18, 61111 Ljubljana, Yu.

² Osnovna baza podatkov je shranjena na računalniku tipa IBM PC XT v paketu Database tri plus, vse računalniške obdelave pa so bile narejene v paketu Symphony.

Razpredelnica št. 1:

Gibanje prebivalstva v naseljih v obdobju 1961–1971

Povprečna letna stopnja v promilih	Število naselij	Prebival. 1961	Prebival. 1971	Indeks
do – 30,0	504	47569	28307	59.5
– 29,9 do – 20,0	538	62756	49191	78.4
– 19,9 do – 10,0	1225	195345	169191	86.6
– 9,9 do – 5,0	798	144772	134470	92.9
– 4,9 do – 2,5	459	97761	94094	96.2
– 2,4 do – 0,1	301	78558	77596	98.8
0,0 do 2,4	469	89581	91311	101.9
2,5 do 4,9	309	77244	80169	103.8
5,0 do 9,9	483	116035	124676	107.4
10,0 do 14,9	308	103638	117231	113.1
15,0 do 19,9	198	160750	189684	118.0
20,0 do 29,9	195	296104	381269	128.8
30,0 do 154.6	199	120344	189948	157.8
SKUPAJ	5986	1590457	1727137	108.6

Razpredelnica št. 2:

Gibanje prebivalstva v naseljih v obdobju 1971–1981

Povprečna letna stopnja v promilih	Število naselij	Prebival. 1971	Prebival. 1981	Indeks
do – 30,0	556	41907	24867	61.6
– 29,9 do – 20,0	554	60331	47307	76.9
– 19,9 do – 10,0	1101	170436	148056	87.3
– 9,9 do – 5,0	716	129306	120063	93.3
– 4,9 do – 2,5	398	73842	71086	96.2
– 2,4 do – 0,1	298	82326	81223	98.8
0,0 do 2,4	501	94804	96189	101.1
2,5 do 4,9	286	78326	81198	103.7
5,0 do 9,9	474	233154	252565	107.9
10,0 do 14,9	386	346018	397490	113.5
15,0 do 19,9	214	69912	83136	119.2
20,0 do 29,9	247	197610	250745	128.7
30,0 do 355,9	255	149165	237939	150.0
SKUPAJ	5986	1727137	1891864	101.6

Razpredelnica št. 3:

Gibanje prebivalstva v naseljih v obdobju 1981–1986

Povprečna letna stopnja v promilih	Število naselij	Prebival. 1981	Prebival. 1986	Indeks
do – 30,0	612	46108	33498	61.6
– 29,9 do – 20,0	463	59565	52555	76.9
– 19,9 do – 10,0	775	129840	120755	87.3
– 9,9 do – 5,0	535	98283	94687	93.3
– 4,9 do – 2,5	251	82520	80927	96.2
– 2,4 do – 0,1	170	49120	48753	98.8
0,0 do 2,4	531	205540	206998	101.1
2,5 do 4,9	293	152565	155739	103.7
5,0 do 9,9	576	175248	181933	107.9
10,0 do 14,9	482	244582	260238	113.5
15,0 do 19,9	315	113352	123713	119.2
20,0 do 29,9	392	391754	436795	128.7
30,0 do 301.3	591	143387	180248	150.0
SKUPAJ	5986	1891864	1976839	101.6

prebivalcev pa je bil višji od povprečne letne stopnje petih promilov le v 1378 naseljih (23,0%).

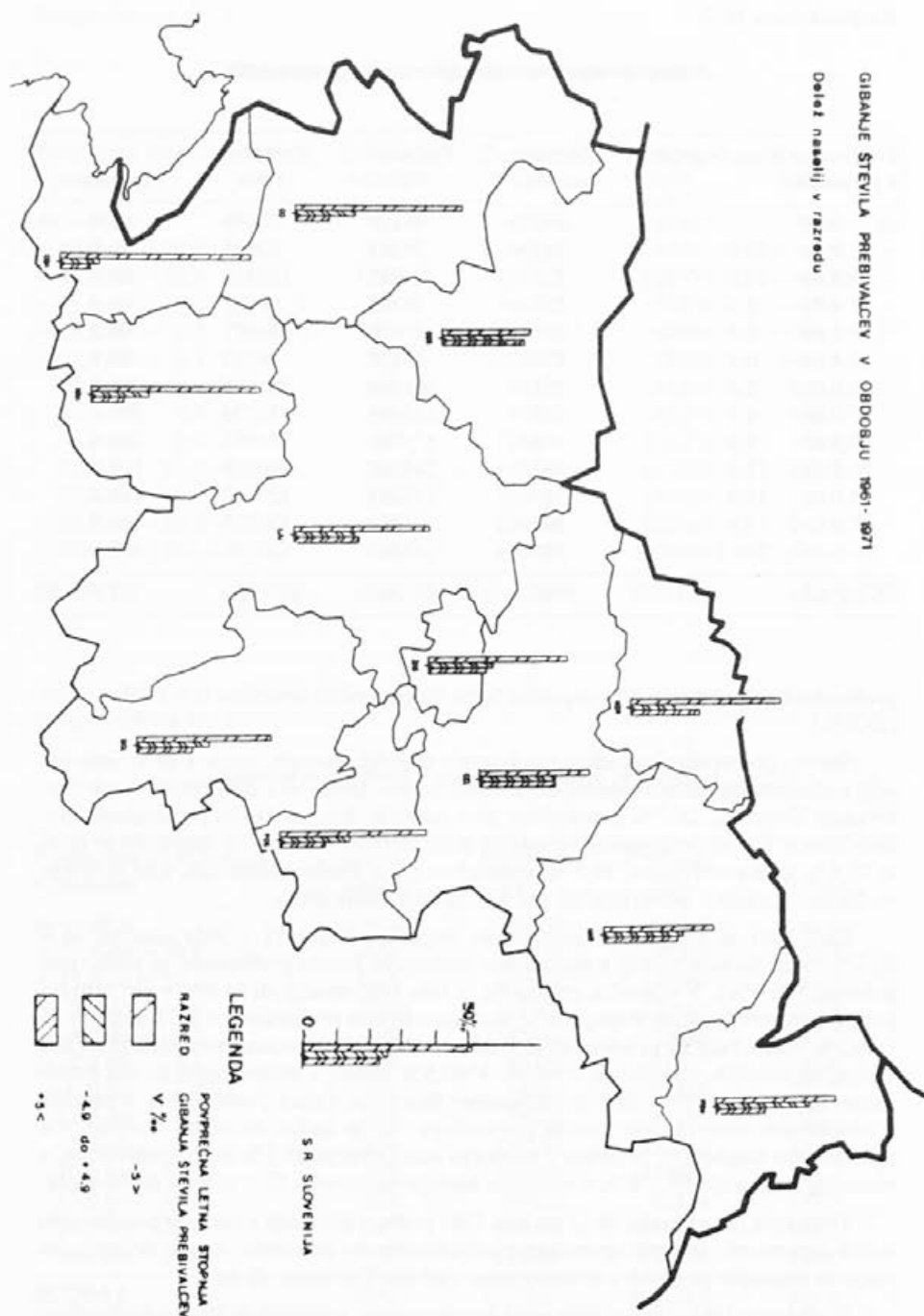
Število prebivalcev nazaduje predvsem v manjših naseljih, saj je v 64% vseh naselij z absolutnim nazadovanjem števila prebivalcev živelo leta 1961 39,9% vseh prebivalcev Slovenije, 28,7% prebivalcev pa v naseljih, kjer je število prebivalcev upadalo hitreje kot po petpromilni povprečni letni stopnji. V območju stagnacije je živelo 21,8% vseh prebivalcev, 49,5% prebivalcev pa je živelo v območjih, kjer je njihovo število poraslo v povprečju za več kot pet promilov letno.

Leta 1981 je bilo število prebivalcev nižje kot leta 1971 v 3624 naseljih ali v 60,5% vseh. Število naselij z močnejšim znižanjem števila prebivalcev je padlo pod polovico (48,9%). V območju stagnacije je bilo 1486 naselij ali 24,8% vseh. Hitreje kot po petpromilni letni stopnji pa je naraščalo število prebivalcev v 1572 naseljih ali v 26,3% vseh. Tudi za to obdobje je značilno, da število prebivalcev upada pretežno v manjših naseljih, narašča pa v večjih. V 60,5% naselij z zniževanjem števila prebivalcev je živelo leta 1971 32,3% prebivalcev Slovenije. Delež prebivalstva, v naseljih z absolutnim zniževanjem števila prebivalcev, se je znižal na slabo tretjino. Če upoštevamo stagnacijo, je živelo v območju odseljevanja 23,3% vseh prebivalcev, v območju stagnacije 19,1% in v območju hitrega naraščanja 57,7% vseh prebivalcev.

Obdelava je pokazala, da je po letu 1981 prišlo v Sloveniji v razvoju poselitve do večjih sprememb. Bodoče spremljanje urbanizacije bo pokazalo, ali gre dejansko za večje in trajnejše premike v poselitvenem razvoju Slovenije ali ne.

V obdobju 1981–1986 je bilo prvič število naselij, v katerih je število prebivalcev

GIBANJE ŠTEVILA PREBIVALCEV V OBDOBJU 1961-1971
Delež naselij v razredu

naraščalo, večje od števila naselij z upadanjem prebivalstva. Število prebivalcev se je namreč zniževalo v 2806 naseljih (46,9 %), naraščalo pa v 3180 (53,1 %). Močno se je znižalo tudi število naselij z močnejšim upadanjem prebivalstva, torej ob upoštevanju stagnacije, saj je bilo v tem obdobju takih naselij še 2386 (39,9 %) ali 500 manj kot v prejšnjem obdobju. Število prebivalcev je stagniralo v 20,9 % vseh naselij, hitreje kot po petpromilni povprečni letni stopnji pa je naraščalo v 2350 naseljih, ali v 39,3 % vseh.

Spremenili so se tudi deleži prebivalcev. Tako so leta 1981 živele v območjih z absolutnim naraščanjem števila kar tri četrtine prebivalstva, v območjih z upadanjem pa le četrtina. Ob upoštevanju stagnacije je delež prebivalstva v naseljih z močnejšim upadanjem njihovega števila padel pod petino (17,9 %), medtem ko je v območjih stagnacije znašal približno četrtino (25,9 %), v območjih hitre rasti pa je presegel polovico (56,3 %).

Analiza gibanja števila prebivalcev v treh obdobjih je torej pokazala, da se je proces zgoščanja in praznenja nekaterih območij Slovenije začel upočasnjevati. Še vedno pa ostaja dejstvo, da število prebivalcev v skoraj polovici slovenskih naselij nazaduje. Podrobnejša analiza je pokazala še na dva problema, ki sta v zadnjem obdobju celo najočitnejša.

Število naselij z najmočnejšim odseljevanjem (povprečno letno znižanje števila prebivalcev za stopnjo več kot 30 promil) je naraslo od 506 v prvem obdobju, do 557 v drugem in 613 v tretjem. Ker gre predvsem za manjša naselja, pomeni hitro zniževanje prebivalstva hkrati tudi vprašanje njihovega nadaljnega obstoja. Dosedanji razvoj torej kaže, da je ogrožen obstoj približno desetine slovenskih naselij, ki praviloma ležijo v odmaknjenih območjih. Propad teh naselij bi zato pomenil bistveno oženje poseljenega prostora Slovenije. Tudi pri skupini naselij z najhitrejšo rastjo prebivalstva (naselja s povprečno letno stopnjo več kot 30 promil) opazamo podoben premik. Število teh naselij se stalno veča, od 198 v prvem obdobju, na 251 v drugem in 586 v tretjem. To pomeni, da se proces koncentracije in praznenja na splošno umirja, le v obeh najbolj ekstremnih razredih se krepi.

Analiza naselij po regijah

V tem poročilu pojmujeemo regije enako, kakor v delu »Sinteza (povzetki) strokovnih gradiv, ki se nanašajo na prostorski plan SR Slovenije. Ljubljana: Zavod SRS za družbeno planiranje, področje za prostorsko planiranje, 1977«.

REGIJA	Občine
POMURSKA	Gornja Radgona, Lendava, Ljutomer, Murska Sobota
MARIBORSKA	Lenart, Maribor–Pesnica, Maribor–Pobrežje, Maribor–Rotovž, Maribor–Ruše, Maribor–Tabor, Maribor–Tezno, Ormož, Ptuj, Slovenska Bistrica
KOROŠKA	Dravograd, Radlje ob Dravi, Ravne na Koroškem, Slovenj Gradec
CELJSKA	Celje, Laško, Mozirje, Slovenske Konjice, Šentjur pri Celju, Šmarje pri Jelšah, Velenje, Žalec
ZASAVSKA	Hrastnik, Trbovlje, Zagorje ob Savi

REGIJA	Občine
POSAVSKA	Brežice, Krško, Sevnica
DOLENJSKA	Črnomelj, Metlika, Novo mesto, Trebnje
LJUBLJANSKA	Domžale, Grosuplje, Idrija, Kamnik, Kočevje, Litija, Ljubljana-Bežigrad, Ljubljana-Center, Ljubljana-Moste-Polje, Ljubljana-Šiška, Ljubljana-Vič-Rudnik, Logatec, Ribnica, Vrhnika
GORENJSKA	Jesenice, Kranj, Radovljica, Škofja Loka, Tržič
KRAŠKO-NOTRANJ.	Cerknica, Ilirska Bistrica, Postojna
GORIŠKA	Ajdovščina, Nova Gorica, Tolmin
OBALNO-KRAŠKA	Izola, Koper, Piran, Sežana

Ugotovitve smo po regijah prikazali na treh kartodiagramih SR Slovenije. Zaradi preglednosti so prikazani le trije razredi. Prvi razred predstavlja naselja, kjer se je število prebivalcev zniževalo hitreje kot po 0,5% povprečni letni stopnji, stagnacija je omejena s $\pm 0,49\%$ letno in razred s hitro rastjo števila prebivalcev s $+0,5\%$ letno.

Za obdobje 1961–1971 je značilen predvsem zelo visok delež naselij z upadanjem števila prebivalcev. Ta delež je najnižji v mariborski regiji (41,8% vseh naselij), najvišji pa v obalnokraški regiji, kjer je v tem obdobju število prebivalcev nazadovalo kar v treh četrtinah vseh naselij (73,5%). Ta delež je bistveno presegal 60% tudi v kraško-notranjski in goriški regiji. Praznjenje zaledja je bilo najbolj izrazito v zahodni in jugozahodni Sloveniji, predvsem na krasu. Prav v teh treh regijah je tudi delež naselij z naraščanjem števila prebivalcev daleč najnižji in se giblje med 11,6% in 12,9%, medtem ko je ta delež v ostali Sloveniji najnižji v posavski regiji (17,2%). Intenzivno praznjenje je zajelo več kot polovico naselij, na drugi strani pa je bila koncentracija omejena le na slabo četrtino naselij. Izven zahodne Slovenije regionalne razlike niso velike, saj se je v vseh regijah gibal delež naselij s praznjenjem okoli polovice, delež naselij z naraščanjem števila prebivalcev pa okoli četrtine.

Delež naselij z upadanjem števila prebivalcev se je tudi v obdobju 1971–1981 še vedno gibal okoli polovice. Iz osnovnega gradiva je razvidno, da se je zmanjšalo predvsem število naselij z izrazitim upadanjem prebivalstva. Med naselji z upadanjem je prav v tem obdobju prihajalo do polarizacije. Del naselij se je začel približevati stagnaciji, v manjšem delu pa se je odseljevanje še okrepilo. Do sprememb je prišlo tudi v območjih koncentracije. Medtem ko so v obdobju 1961–1971 v Sloveniji najhitreje naraščali največji centri in je koncentracija potekala predvsem na republiški in regionalni ravni, pa v obdobju 1971–1981 najhitreje naraščajo manjši občinski centri. Zmanjšala se je torej intenzivnost preseljevanja na večje razdalje, ki je pomenila tudi velike spremembe v številu prebivalcev na regionalni ravni, medtem ko se je koncentracija na lokalni in občinski ravni celo okrepila.

Med posameznimi območji še vedno izstopa zahodna Slovenija, saj je pri vseh treh regijah tega območja delež naselij z upadanjem števila prebivalcev še vedno najvišji, čeprav se je glede na prejšnje obdobje znižal. V drugih regijah se ta delež še vedno giblje okoli polovice, z rahlim odstopanjem navzdol pri celjski, predvsem pa pri gorenjski regiji. Na Gorenjskem se je delež naselij z upadanjem števila prebivalcev znižal že na tretjino (34,1%), delež naselij z naraščanjem števila pa je že presegel tretjino (38,4%).

Ko iščemo vzroke za začetek sprememb v sistemu poselitve Slovenije, ki ga je vse obdobje po drugi svetovni vojni označeval predvsem zelo intenziven beg s podeželja, moramo verjetno med glavne vzroke šteti izpraznjenost podeželja. Dolgotrajno odseljevanje je marsikje tako spremenilo starostno sestavo, da v številnih vaseh ni več nikogar, ki bi se še hotel ali mogel odseliti. Šele na drugem mestu lahko omenimo izboljšanje dostopnosti, odpiranje novih delovnih mest in sploh to, da podeželju posvečamo več pozornosti.

V obdobju 1981–1986 je prebivalstvo nazadovalo v 40 % vseh naselij, stagniralo pa v 20 %. Praznjenje podeželja in s tem ožjenje kulturne pokrajine še vedno nista rešena, vendar pa podatki kažejo na bistven napredek v primerjavi s prejšnjim obdobjem. Delež naselij z upadanjem števila prebivalcev je namreč povsod, razen v posavski regiji, že nižji od polovice. Pri goriški, kraško-notranjski, dolenski in pomurski regiji je tako znižanje sicer le malenkostno (giblje se med 46,2 % in 48,7 %), v obalno-kraški regiji znaša 42,9 %, v drugih regijah pa pod 40 %. Najboljši položaj je na Gorenjskem, kjer upada število prebivalcev le še v dobri četrtini naselij (27,7 %), narašča pa skoraj v polovici. Tudi v ljubljanski regiji se število naselij z naraščanjem števila prebivalcev že približuje polovici. Do velikega preobrata je prišlo predvsem v obalno-kraški regiji, kjer se je v preteklih obdobjih povečevalo število prebivalcev le v naseljih ožjega priobalnega pasu in ob nekaterih važnejših prometnih koridorjih, sedaj pa se razvoj ponovno širi iz prenaseljenega in tudi drugače preobremenjenega obalnega pasu nazaj v ponekje že izpraznjeno notranjost. Drugi dve regiji v zahodni Sloveniji (kraško-notranjska in goriška) nista doživeli tako močnih sprememb, čeprav se v primerjavi s prejšnjima obdobjema število naselij z upadanjem prebivalstva znižuje, zvišuje pa se število naselij z njihovim naraščanjem. Glede ohranjanja poselitve je najslabše v posavski regiji, kjer število prebivalcev še vedno nazaduje v več kot polovici naselij, narašča pa v manj kot 30 % vseh naselij.

Kaj lahko sklepamo iz novejših poselitvenih sprememb?

Od prvega popisa prebivalstva Slovenije leta 1869 do druge svetovne vojne je število prebivalcev naraščalo, ker je bila naravna rast višja od odseljevanja. Industrijska revolucija je sprožila demografske procese, ki so začeli spreminjati poselitveni sistem Slovenije. Prišlo je do preslojevanja prebivalstva in njegove koncentracije v mestih ter do praznjenja podeželja. Ta proces tudi po drugi svetovni vojni še ni bil zaključen, največjo spremembo pa so prinesla šestdeseta leta, ko je Slovenija prešla iz emigrantske v imigrantsko družbo.

Beg s podeželja je logična posledica agrarne prenaseljenosti, toda v šestdesetih letih se je zaradi tega toka že opuščalo obdelovanje zemlje z vsemi posledicami vred. Nadaljevanje bega s podeželja je bilo predvsem posledica razlik v razporeditvi delovnih mest in prebivalstva. Delovna mesta so bila še izraziteje koncentrirana kot prebivalstvo, kar je sprožilo izenačevanje v razporeditvi delovnih mest in prebivalstva. To pa pomeni podaljševanje koncentracije in praznjenja.

Z razvojem magistralne prometne infrastrukture in začetki motorizacije pa se je v Sloveniji za razliko od prejšnjega bega s podeželja začel proces deagrarizacije, ki pa ob opuščanju kmetijstva ni vselej sprožil preseljevanje v mesto, ampak je začelo prebivalstvo ostajati na domačih, čeprav majhnih kmetijah in se vsakodnevno vozilo na

delo v mesta oziroma industrijske kraje. Dnevna delovna migracija je postala značilen pojav vsega slovenskega podeželja in število polkmetov je hitro naraščalo. To obdobje si lahko predstavljamo s podobo gospodarja malega kmečkega posestva, ki ob treh zjutraj hiti s hriba v dolino, da ne zamudi »fabriškega« avtobusa. Tak razvoj pa je ustvaril problem, ki se ga danes postavlja planiranju. Kako urejevati slovensko podeželje, kjer kmetu pomeni zemlja vir preživljanja, vedno številnejšemu nekmečkemu prebivalstvu na tem podeželju, pa le gradbeno parcelo.

Kako močan je bil beg s podeželja, pove že podatek, da se je delež kmečkega prebivalstva Slovenije znižal od 60 % leta 1931 na slabih 10 % leta 1981. Podeželje je postalo demografsko iztrošeno in to je tudi glavni vzrok, da se je v sedemdesetih letih izseljevanje začelo zmanjševati. Šele na drugem mestu naj omenim odpiranje novih delovnih mest izven večjih centrov. Tako se je ustavilo množično doseljevanje v Ljubljano in druga večja slovenska mesta, začelo pa se je preseljevanje v bližnje občinske in druge lokalne centre. V Sloveniji se je izoblikovalo približno 200 zaposlitvenih središč, ki so postala nosilci razvoja. To je povzročilo skladnejši regionalni razvoj, medtem ko se je vsaj v prvi fazi odseljevanje iz odročnih območij celo okrepilo, saj se je bilo lažje odločiti za selitev v bližnji občinski center, kot pa daleč v Ljubljano. V tem obdobju se je praktično zaustavilo absolutno zniževanje števila prebivalcev v vseh slovenskih občinah. Na drugi strani pa so še bolj izrazito začela izstopati območja z izrazito depopulacijo, ki praviloma leže ob državni meji ali na stiku sosednjih občin. Značilni primeri so Kobansko, Kozjansko, Brkini, Pokolpje, Tolminsko in številna druga manjša območja. Na ta pojav opozarja tudi analiza naselij, saj se razlike v gibanju števila prebivalcev med naselji manjšajo, medtem ko se razreda najbolj izrazite koncentracije in depopulacije celo krepi.

Po letu 1981, ko smo doživeli energetske in vedno bolj izražene tudi splošno gospodarsko krizo, je zemlja kot vir socialne varnosti zopet pridobila na pomenu. Poleg izrazito demografskih vzrokov je to pripomoglo k upočasnjevanju preseljevanja v mesto in druga industrijska središča. Razlika v prevladujočih migracijskih tokovih v Sloveniji med šestdesetimi in osemdesetimi leti je zelo opazna. Toda kljub ugodnejšim demografskim gibanjem v zadnjem času (z vidika sistema poselitve – naselij – ne pa z vidika staranja slovenskega prebivalstva zaradi zniževanja rodnosti) je še vedno pereče, da v 3000 naseljih ali polovici vseh število prebivalcev nazaduje in je zato očitno, da skladnega razvoja še nismo dosegli, čeprav se mu približujemo. Z vidika poseljenosti Slovenije pa je še večji problem nadaljnji obstoj približno 600 naselij, kjer število prebivalcev najhitreje nazaduje. Gre za manjša in odročna naselja v redkeje naseljenih območjih, kjer sicer živa le slaba dva odstotka prebivalstva Slovenije, toda na petini njene površine.

Procesa prebivalstvene koncentracije in praznjenja Slovenije, ki potekata intenzivno vse od začetka industrijske revolucije, pomenita spreminjanje njenega poselitvenega sistema, hkrati pa povečujeta različne razvojne težave. Pretirano odseljevanje s podeželja v mesta sproži namreč težave (neskladje) kakor v območjih odseljevanja tako tudi doseljevanja.

Dolgotrajno odseljevanje je marsikje že tako poslabšalo starostno sestavo prebivalstva, da praktično ni več mladine. To je pereče za vso družbo, kajti v taka območja ne moremo več vlagati, ampak le dajati socialno pomoč. Zaradi pomanjkanja delovne sile se obdelovalne površine zaraščajo, medtem ko drugod načrtujemo meliora-

cije. V takih območjih je zelo težko uvajati spremljevalne dejavnosti, saj ni na voljo delovne sile, hkrati pa v zapuščeni pokrajini ni mogoče razvijati turizma. Z opuščanjem zemlje se zmanjšuje tudi pridobivanje hrane, njena poraba pa se povečuje zaradi odseljevanja ljudi v mesta. Ne nazadnje pa pomeni odseljevanje tudi siromašenje in krčenje slovenske kulturne pokrajine.

Pretirana koncentracija prebivalstva povzroča težave tudi v območjih doseljevanja. Novemu prebivalstvu je potrebno zagotoviti delovna mesta (povprečna naložba za novo delovno mesto je leta 1987 dosegla 250 milijonov dinarjev), stanovanja (kredite), otroško varstvo itd. Z rastjo mest prihaja tudi do infrastrukturnih pragov, s katerimi se danes srečuje večina naših mest. Prevelika koncentracija prebivalstva in delovnih mest stopnjujeta ekološke težave, naposled se moramo tudi zavedati, da večino večjih slovenskih mest obdaja najboljša kmetijska zemlja.

Zaradi vseh teh in še nekaterih drugih vzrokov je potrebno v Sloveniji zagotoviti čim skladnejši prostorski in drugi razvoj, ki naj zagotavlja ljudem človeka vredno življenje tako na podeželju kakor v mestih.

Viri in literatura

- P o p i s prebivalstva za leta 1961, 1971 in 1981 in Centralni register prebivalstva za leto 1986. Ljubljana: Zavod SR Slovenije za statistiko (Podatki po naseljih so bili usklajeni na šifrant naselij leta 1981 na Urbanističnem inštitutu SR Slovenije, – uredila Angelca Rus, dipl. geogr.).
- J a k o š, Aleksander, 1988, Novejši trendi urbanizacije v SR Sloveniji. – V: Urejanje prostora 1: Pregled novejših raziskav. Ljubljana: Urbanistični inštitut SR Slovenije etc.
- J a k o š, Aleksander, 1987, Novejši trendi urbanizacije v SR Sloveniji: Poročilo o delu za leto 1987. Ljubljana: Urbanistični inštitut SR Slovenije, PS: Prostorski vidik družbenega razvoja. URP: Urejanje prostora.
- R a z s t a v a: Raziskave skupnega raziskovalnega programa Raziskovalne skupnosti Slovenije s področja Urejanja prostora in Revitalizacije naravne in kulturne dediščine – Projekt Ekomuzeja na otokih Cres in Lošinj, Ljubljana, 28. januar – 13. februar 1988 v kulturno informacijskem centru Križanke.
- J a k o š, Aleksander, 1987, Značilnosti poselitvenih teženj v zadnjih obdobjih v SR Sloveniji: Poročilo o delu za leto 1987. – Ljubljana: Urbanistični inštitut SR Slovenije, PS: Naselja in Poselitev v okviru URP: Naravna in kulturna dediščina slovenskega naroda – Delovno gradivo.
- J a k o š, Aleksander, 1987, Spremljanje procesov urbanizacije v Sloveniji: – Ljubljana: Urbanistični inštitut SR Slovenije. Razvojni projekt: Skladnejši regionalni razvoj Slovenije in manj razvitih območij: Povzetki poročil o delu za leto 1987.

POPULATION CHANGES IN SLOVENIAN SETTLEMENTS IN THE PERIOD 1961-1986

Aleksander J a k o š

(Summary)

In the Urban Planning Institute of SR Slovenia some basic data about Slovenian settlements were collected and put on the PC IBM XT Computer, namely: the number of population combined with the above sea level for the years 1961, 1971, 1981 and 1986. Analysis about population changes in the three periods showed some changes in the system of Slovenian settlements.

In the period 1961-1971 rural exodus was still very strong as it had been all the time since the Second world war. On the other side a strong population concentration was taking place in main centers. In 3825 settlements (64% of total) the number of inhabitants was declining. The majority of them were smaller settlements, with 40% of Slovenian population. In the period 1971-1981 the share of settlements with depopulation was still over 60%, but the number of settlements with stronger depopulation was declining. In this period a gap among settlements with declining population appeared. In the majority of this settlements population decline was slowing down, but in some of them it became even stronger. The number of settlements with fast growing population was raising and population concentration did not take place only in larger centers but even more in small ones. In the period 1981-1986 the number of settlements with population loss was still declining and their number for the first time was under half of the Slovenian settlements. On the other side the number of settlements with growing populatin was raising.

For the first two periods (1961-1971, 1971-1981) it was typicall, that all three regions in West Slovenia were loosing population. The differences in population changes among other regions were moderate, but it was common for all of them that the number of settlements with depopulation was declining and the number of settlements with growing population was raising. In all the periods and especially in the last one (1981-1986) the Gorenjska region was favorated with nearly half of its settlements growing.

For the present situation of population changes in settlements we can say that it is considerably improved, but we must recall that the number of population is still declining nearly in half of settlements and that the population decline is especially strong in 600 of them. Since in general this are the smallest and the most remote villages there is evident danger of reducing the cultivated and populated area of Slovenia.